

KØBENHAVNS BYRET DOM

afsagt den 14. januar 2020

Sag BS-35239/2018-KBH

KODA
(advokat Peter Schønning)

mod

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke
(advokat Eigil Lego Andersen)

og

Sag BS-35243/2018-KBH

KODA
(advokat Peter Schønning)

mod

TRINITATIS KIRKES MENIGHEDSRAAD
(advokat Eigil Lego Andersen)

Denne afgørelse er truffet af dommer Kirsten Schmidt.

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen angår spørgsmålet, om kirkernes brug af musik i forbindelse med natkirkearrangementer er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i ophavsretslovens § 21 om gudstjenester, sådan at kirkerne er fritaget for betaling af vederlag til Koda for offentlig fremførelse af musik.

Koda har nedlagt følgende endelige påstande:

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke skal til Koda betale 27.479,06 kr. med procesrente af 22.756,66 kr. fra sagens anlæg og af 4.722,40 kr. fra den 23. maj 2019, til betaling sker,

og

Trinitatis Kirkes Menighedsraad skal til Koda betale 52.007,61 med procesrente af 46.812,97 kr. fra sagens anlæg og af 5.194,64 kr. fra den 23. maj 2019, til betaling sker.

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirkes Menighedsraad har påstået frifindelse.

Sagen er anlagt den 20. september 2018.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Ved fakturaer af 6. september 2018 og 4. januar 2019 krævede Koda afgift vedrørende musik, som blev spillet under arrangementer kaldet God Goes Deep, ChillOut Night, Meditative Toner eller tilsvarende arrangementer i natkirken i Vor Frue Kirke i perioden fra den 25. september 2015 til den 30. december 2018 og for musik spillet under arrangementer i natkirken i Trinitatis Kirke i perioden fra den 1. september 2015 til den 11. december 2018.

Af Vor Frue Kirkes hjemmeside fremgår blandt andet, at fred og fællesskab i lys og lyd fra byens største dj's er hovedingredienserne ved fredagsarrangementerne God Goes Deep i natkirken. I et opslag om Meditative Toner fra den 25. oktober 2019 fremgår, at der fra kl. 20 – 21 er stilletime, fra kl. 21 – 23.30 meditative toner til vellyd for krop, sind og sjæl og kl. 23.45 afsluttende midnatsbøn og velsignelse. I et opslag om ChillOut fra den 27. oktober 2019 fremgår, at der fra kl. 20 – 23 er drømmende ambient elektronica ved musikeren Dreamhub, og at der kl. 20, 21 og 22 er gendigtede bibelfortællinger ved natkirkepræst Christian

Monrad. Der har under sagen været enighed om, at fakturaerne fra Koda til Vor Frue Kirke dækker over tilsvarende arrangementer.

På Trinitatis Kirkes hjemmeside er natkirkens arrangementer beskrevet som musikgudstjenester, hvor der er gratis adgang for alle. Af prints fra Facebook med annoncer for arrangementerne i natkirken fremgår, at dørene åbnes kl. 19.45, at der er gratis adgang, og at musikken starter kl. 20.00. For flere af arrangementerne er anført et sluttidspunkt kl. 23, 23.30 eller 23.45. Af annoncen for et arrangement den 5. september 2017 med Cipa Pape fremgår blandt andet, at hun arbejder i grænselandet mellem singer-songwriter og electronica, at hendes tekster tit tager udgangspunkt i det personlige, men lige så tit rækker ud til det alment genkendelige i vores liv. Et arrangement den 8. maj 2018 med Marc Facchini er annonceret og omtalt som en koncert.

Under sagen har parterne været enige om opgørelsen af Kodas krav. Parterne har været enige om, at musikken, som er fremført under arrangementerne, i udgangspunktet er beskyttet musik omfattet af ophavsretslovens § 2, og at sagen alene angår, om kirkernes brug af musikken er undtaget fra betaling til Koda efter bestemmelsen i ophavsretslovens § 21.

Forklaringer

Under hovedforhandlingen har Jens Carlsen, Joy Caroline Morgan, Sarah Cipa Møller Pape, Peter Skov-Jakobsen, Anders Borre Gadegaard, Anne Edmond Pedersen, Christian Monrad, Anne Dorte Schwarz-Nielsen, og Christian Arffmann afgivet forklaring.

Jens Carlsen har forklaret, at han er chefkonsulent i Koda og arbejder med at forhandle og indgå aftaler om priser på musik. Han har været ansat i Koda siden 1977.

Han har overværet 4 natkirkearrangementer i de to kirker, første gang i Trinitatis Kirke den 5. februar 2019, hvor Ilt spillede. Han ankom omkring kl. 19.30 og kom ind i kirken, hvor han blev mødt med elektronisk baggrundsmusik, som var opvarmningen til aftenen. I kirken var hen mod kl. 20 ca. 40 personer, som lå på madrasser på gulvet eller sad på stolerækkerne. Kl. 20 kom en præst ind og bød velkommen. Præsten introducerede Ilt. Præsten talte også om musik i kirkerummet. Præsten talte i 5 – 7 minutter. Præsten var i ornat. Aftenen var en flot oplevelse.

Ilt kom på og spillede til kl. 20.55, kun afbrudt af klappen, hvorefter præsten takkede Ilt og annoncerede næste tirsdags arrangement. Præsten sluttede af med Fadervor. Præsten indbød til, at man kunne blive i kirkerummet, og der var mulighed for at tale med en præst. Det, der var anderledes i forhold til an-

dre koncerter, var, at en præst i ornat stod for introduktionen. I øvrigt var oplevelsen som en almindelig koncert. Efter koncerten rundede præsten af. Ilts medlemmer er medlemmer af Koda.

Han var den 6. december 2019 igen i Trinitatis Kirke, hvor arrangementet var helt identisk. 30 – 40 personer var fordelt på madrasser og stole. Præsten var i præstekjole. Præsten introducerede Greta med enkelte henvisninger til kristendommen. Præsten talte i 5 - 7 minutter. Greta kom på. Publikum klappede mellem numrene. Præsten kaldte Greta ind igen, så man klappede ad hende igen. Præsten rundede af. Præsten havde en kort bøn og velsignelse. Præsten sagde, at det var sidste gang i år, og at man var velkommen til at blive i kirken. Greta er medlem af Koda. Hans oplevelse var, at konceptet var det samme, som det havde været den 5. februar 2019.

Han deltog, da natkirken i Vor Frue Kirke fyldte 20 år. Ifølge annonceringen var der 10 optrædende til arrangementet den 6. september 2019. Langt de fleste af de optrædende er medlemmer af Koda. Han kom ved 20-tiden. To præster i præstekjoler stod i indgangsdøren og bød velkommen. Kirkens øvrige ansatte var i t-shirts. De uddelte alkoholfrie drinks. I øvrigt fik man ingen introduktion til arrangementet eller musikken. Der var en flot lysvirkning i kirken. En times tid gik med ambient baggrundsmusik. 300 - 400 personer cirkulerede rundt. Folk gik ind og ud. Det var meget løst. Nogle lå i koret på madrasser, og nogle sad på stole. Til sidst - ved midnat - var der ca. 40 personer tilbage. Musikken kørte hele tiden med skiftende dj's og skiftende livemusikere. Han så ikke præsterne inde i kirken. Musikken var ambient baggrundsmusik på et højere niveau. Det mindede om Gloria-scenen på Roskilde Festival. Bortset fra, at det foregik i en kirke, var der intet religiøst ved det.

Han var den 25. oktober 2019 til Meditative Toner i Vor Frue Kirke. Fra kl. 20 – 21 var der stilhed uden liturgiske indslag. Fra kl. 21 var der ca. 4 timers musik. Blandt andet var der guitar-spil. Folk kom og gik. Han talte 30 - 50 personer i kirkerummet. Man fik ingen introduktion til dem, der spillede guitar. Musikken spillede stort set uden pauser. Folke oplevede kirkerummet. Stemningen var afslappet. Musikken var fra Kodas repertoire. Han opfattede det ikke som en gudstjeneste. Først helt til sidst havde en præst et ganske kort liturgisk indlæg med en meget kort bøn og velsignelse, sådan som det var annonceret. Kun de, der blev "til den bitre ende," fik indslaget fra præsten med.

Med hensyn til Kodas virksomhed har han forklaret, at Koda får mange programmer for arrangementer ind. Kodas medlemmer har "Mit Koda" på hjemmesiden, hvor man kan uploade sine spillelister, hvis man spiller på et spillested. Koda kan på det grundlag opkræve betaling. Koda har modtaget programmer fra natkirkearrangementer.

Tidligere var det benhårdt arbejde at få penge fra kirkerne, fordi man måtte klippe programmer ud fra papiraviser. Koda kontaktede selv kirkerne. Arbejdet stod som regel ikke mål med minimumsbetalingen på ca. 500 kr. I 2012-13 lavede Koda en abonnementsaftale med kirkerne for at gøre det nemmere. Omkring 1000 kirker har indgået abonnementsaftale. Koda får derudover indberetninger fra 500 kirker om enkelte koncerter. Kodas aftaler omfatter andre kirkers natkirker, hvor kirkerne betaler afgift til Koda for arrangementer svarende til de arrangementer, som Vor Frue og Trinitatis Kirke har i deres natkirker. Ham bekendt har ingen andre natkirker stillet spørgsmål ved betalingen. En række af de kirker, der er fremkommet ved googlesøgningen på musikgudstjenester, som indgår i sagen, har abonnementsaftaler.

Statsaftalen om betaling af omkring 1 mio. kr. om året til Koda, som løb fra 1996 til 2006, omhandlede kun ordinære gudstjenester. Statsaftalen var inspireret af den norske model. Birte Weiss, der dengang var kirkeminister, syntes, at det var en god idé. For kirkekoncerter, musikgudstjenester og lignende blev der stadig betalt særskilt for hvert arrangement. Statsaftalen angik alene gudstjenester, der efter loven var undtaget fra betaling.

Når en kunstner melder sig ind i Koda, får Koda eneforvaltningen af kunstnerens repertoire. Hvis kunstneren spiller egne værker, får Koda komponisthonoraret, og musikeren får honorar for fremførelsen. Ingen spiller udelukkende egen musik og får honorar for det. Koda gør det nemt for arrangørerne at få ret til at spille musikken. Arrangørerne får en blanko-tilladelse til at spille Kodas repertoire.

Ham bekendt har ingen kunstnere på livescenen anvendt regelsættet om licenser til ikke-kommerciel anvendelse. Hvis en kunstner vil anvende sin musik i ikke-kommercielt øjemed, skal kunstneren oplyse Koda om det konkrete arrangement, sådan at Koda kan tage stilling til, om det er omfattet af regelsættet.

I Koda brugte man et par år på at få abonnementsaftaler med de øvrige kirker. Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirke har aldrig tidligere betalt for den type arrangementer, der er omhandlet i sagen. Først i juni 2018 fik man i Koda tid til at kontakte de to kirker.

I Koda lavede man en vejledning om afgiftsbetalingen, som blev lagt på hjemmesiden. Man skal også betale afgift for musikgudstjenester, hvilket afgørelser fra ministeriet fra 1980-erne viser. Dette er aldrig blevet anfægtet. Koda er aldrig ophørt med at opkræve afgift for musikgudstjenester. Spørgsmålet blev drøftet, da Koda lavede abonnementsaftalen for kirkerne i 2012 – 13. Hvis kirken laver en kirkekoncert, skal kirken søge tilladelse hos Koda. Koncerter og musikgudstjenester behandles ens. Nu kalder man det bare en musikgudstjene-

ste. Han har ingen teologisk indsigt, men han forholder sig til den måde, hvorpå kirkerne annoncerer deres arrangementer.

Joy Caroline Morgan har forklaret, at hun er kundekonsulent i Koda, hvor hun har været ansat i 1½ år. Hun er også sangerinde. Hun har sunget i kirkekor i 10 år.

Hun overværede et natkirke-arrangement, God Goes Deep, i Vor Frue Kirke den 11. december 2015. Hun kom til kirken samtidig med Maria Hammer Jensen, som skulle på. Musik kørte derinde. Maria Hammer Jensen sang to - tre numre. Andre spillede videre. Man klappede mellem numrene. Hun forlod arrangementet igen. Mens hun var der, så hun ingen præster, og der var ingen kirkelig andagt. Det eneste kirkelige ved arrangementet var kirkens rum med levende lys.

Hun var igen til et arrangement i Vor Frue Kirke den 7. september 2018. Hun kom lidt efter kl. 21, hvilket hun ved, fordi hun sendte billeder fra arrangementet til sine kolleger. En dj – Palma - var på. Musikken var nærmest ét langt nummer. Man sad og mediterede. Musikken var elektronisk musik, som man også kunne høre det på Roskilde Festival. Efter Palma var der en pause. Så kom Katrine på. Hun selv blev der en halv time derefter. Hun så nogle ansatte, men ingen var i præstekjoler. Nogle blev bedt om ikke at tage billeder.

Hendes samlede oplevelse af de to arrangementer var, at det var koncerter. Det magiske var, at det var i en kirke og ikke i f.eks. Vega, men koncerterne kunne sagtens være andre steder. Man afbryder en dj, hvis man begynder at klappe. Derfor klappede man ikke, mens Palma var på. Det var anderledes med Maria Hammer Jensen, hvor man gerne måtte klappe mellem numrene. Ved de to arrangementer var der intet religiøst, men snarere Ibiza-stemning.

Sarah Cipa Møller Pape har forklaret, at hun er sanger og performer. Hendes kunstnernavn er Cipa Pape. Hun underviser også i sang og yoga. Hun holder tit koncerter og forestillinger med sin egen musik og sammen med andre.

Hendes egen musik er dansk elektronisk pop. Hun skriver derudover musik til forestillinger. Som freelancer må man prøve at få penge ind på flere måder. Hun tjener ikke så meget på sin egen musik, men mere på forestillingsarbejdet. Når hun spiller sin musik, får hun i det mindste Koda-penge. Derudover er det en kamp at få tariffen, når man spiller sit eget.

Hun har spillet to gange i natkirken i Trinitatis Kirke. Første gang spillede hun sin egen musik, hvilket var året før den 5. september 2017. Hun var i kontakt med bookeren i Trinitatis Kirke, Henrik Schimmel, og aftalte en aften med ham. I Trinitatis Kirke kan man få lov at komme og lave en koncert. Henrik Schimmel

stykkede et program med dansk pop sammen med flere sangerinder, sådan at man havde et fælles univers, hvor publikum kunne få en sammenhængende mening i det. Hun mener, at der oprindeligt var tre artister, men at én blev syg. Det er muligt, at dette første arrangement fandt sted før september 2015.

Hun mødte ind kl. 16 - 17 til lydprøve, helt som man plejer til koncerter. Der var sørget for aftensmad, og på den måde er de gode i Trinitatis Kirke, når der ingen penge er i det. De plejer at have en præst til intro, og det var der også den aften. Hun bemærkede ikke, hvad præsten sagde, eller også var hun ikke i rummet på det tidspunkt. Det første band kom på. Hun husker det ikke konkret, men der plejer at være en nadver mellem to bands. Derefter kom det andet band på. Præsten plejer at tale hen over noget underlægningsmusik. Hun husker ikke, om hun selv spillede som band nr. et eller to, men der var to bands den aften. Præsten eller bookeren plejer at slutte af. Bookeren var der i hvert fald.

Anden gang, hun spillede i Trinitatis Kirke, var den 5. september 2017. Hun skrev med Henrik Schimmel, der var glad for det, hun lavede. Kirken havde penge, så ved den lejlighed fik hun et honorar på 2.000 kr. Hun endte med at tage et band med, så Nanna Schou Nielsen og Troels Lund-Sørensen var der også.

Arrangementet var fuldstændig på samme måde som første gang. Hun mødte ind til lydprøve, og de fik mad og snacks. Præsten åbnede arrangementet og introducerede. Hun hørte ikke, hvad præsten sagde, da hun sad ude bagved og ventede. Det første band kom på. Derefter var der nadver, og hun kom på som nr. to band den aften. Normalt spiller man to sæt á 45 minutter. Den aften var der to bands, som begge spillede ét sæt.

Mens hun spillede, kunne publikum sidde på de almindelig bænke. Derudover var der lagt puder i mellemgangen, hvor unge mennesker lå. Der var levende lys. Mange turister kommer forbi. Folk går lidt ind og ud. Nogle hører måske kun ét sæt. Mens hun selv spillede, blev folk gennemgående siddende. Efter at hun havde spillet, sagde præsten tak for i aften. I alt fald plejer det at være sådan.

Oplevelsen fra musikerens side var ret meget det samme, som når hun spiller andre steder, bortset fra at det var et kirkerum, og at det var en præst, der åbnede koncerten. Nadver ville aldrig finde sted på et almindeligt spillested, så på den måde var det anderledes. Mange – de fleste, vil hun tro – kommer for at høre musikken. Der er "stamgæster," som også kommer for det kirkelige. Kirken kaldte det en aftengudstjeneste.

Bookeren skrev, om hun havde lyst til at lægge underlægningsmusik til præstens tale. Han skrev, at man ikke kunne indberette musikken til Koda. Dette

fandt hun mærkeligt. Hun indberettede alligevel arrangementet til Koda via hjemmesiden, hvor hun skrev, hvor mange gæster der havde været, og hvilke numre, både egne og andres, hun havde spillet. Første gang, hun spillede i Trinitatis Kirke, fik hun ikke honorar. Da hun fik de 2.000 kr., oplyste hun sit kontonummer og fik pengene overført.

Hun har været i Vor Frue Kirkes natkirke som publikum engang, hvor hendes kusine, som er med i Eugenia, skulle spille. Eugenia spillede 30 - 35 minutter fra kl. 20. Så var der scenskift og en ny musiker. På det tidspunkt gik hun derfra. Bortset fra at det var i en kirke, var det en almindelig koncert og udelukkende musikfremførelse. I alt fald hørte hun ikke andet i den tid, hun var der.

Peter Skov-Jakobsen har forklaret, at han siden september 2009 har været biskop over Københavns Stift. Før da var han præst ved Den Danske Sømandskirke i Hull og sogne- og orlogspræst ved Holmens Kirke. Han er fortrolig med gudstjenesteskik, selv om man eksperimenterer meget. Højmessens er bundet over teksten, og de enkelte elementer i gudstjenesten er autoriseret med bestemte kirkelige handlinger. Der findes mange andre gudstjenesteformer.

Han anser aktiviteterne God Goes Deep og Chill Out som gudstjenester, som en af de nye måder at holde gudstjenester på, med nye liturgiske former. Præster er til stede med liturgiske forpligtelser under arrangementerne. Hvis man kun er med til en del af arrangementet, ser man ikke præsten, men det har en gudstjenstlig karakter. Brugeren bestemmer selv, om brugeren bliver der. Musikens funktionen i natgudstjenesterne er, at musikken er med til at skabe det gudstjenstlige rum, hvor blandt andet bøn og lovsang indgår. Stilmæssigt kan der være store forskelle, men hensigten med musikken er at skabe det gudstjenstlige rum.

Med hensyn til udgifterne ved natkirken har han forklaret, at stillingsopslaget, som indgår i sagen, angik en kombineret stilling, hvor stiftet aflønner med halvdelen, og sognet aflønner den anden halvdel. Sognet kan vælge at ansætte og aflønne en ekstra præst eller som i stillingsopslaget en halv stilling. Stiftet har 210 præster aflønnet af stiftet. Derudover er der 10 præster, som er lokalfinansieret af sognet. Om præsten er aflønnet af stiftet eller sognet, har intet med kaldet at gøre. Biskoppen fører tilsyn med alle præsterne. Stiftet var med til at beslutte, at der skulle være en natkirke. Nu har byen 3 - 4 natkirker. Natkirken har fungeret uden problemer i mange år. Natkirken er et væsentligt område, og han anser natkirken for at være gudstjenstlig og "inden for rammen."

Biskoppen fører ikke - eller kun på et helt overordnet plan - tilsyn med organisationernes koncertvirksomhed. En koncert er ikke en gudstjeneste, og ved koncerter har man ikke bønner. Ved koncerter har præsten ingen liturgisk funktion.

Menighedsrådet godkender koncerter, og organisten tilrettelægger dem. Præsten eller liturgen er ind over ved musikgudstjenester.

Anders Borre Gadegaard har forklaret, at han er domprovst ved Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke. Han har været provst i 21 år. Som provst er han biskoppens stedfortræder. I provstiet er blandt andre Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirke. I provstiet er der 13 kirker og mere end 30 præster, som han er chef for. Han er velorienteret om kirkerne, og hvad der foregår i dem. Han var med til at opfinde natkirken, og han ved, hvad der foregår i den.

Formålet med natkirken er at skabe gudstjenesteformer for folk, der ikke er vant til at gå i kirke søndag formiddag. I natkirken kan man få forkyndt kristendom på andre måder, herunder med musik, da mange, især yngre, finder det svært at trænge ind i det traditionelle. Søndag formiddag er byen nærmest tom, mens byen er fuld af folk om aftenen, især torsdag og fredag aften, og kirken vil gerne have fat i dem.

Musikkens funktion i natkirken kan sammenlignes med musikkens funktion i højmesse. Musikken bidrager til det liturgiske rum og oplevelsen af det guddommelige, at tilværelsen er større end det, der kan måles og vejes. Musikken er en vigtig ingrediens. Natkirken kan ikke anses som en halv gudstjeneste og en halv koncert. Musikgudstjenester er noget helt andet, idet musikken er hovedbudskabet, musik for musikkens egen skyld. Han anser natkirken som en eksperimental gudstjeneste, hvor musikken tjener til lovprisning af gud og henvendelse til gud. Præsten står for det i natkirken, hvilket præsten ikke gør til koncerter.

Helligåndskirken har også natkirke, og man har ansat en præst, som er halvt sognepræst og halvt natkirkepræst. Helligåndskirkens natkirke er ligeledes gudstjenester. Han ved ikke, om Helligåndskirken betaler til Koda for natkirken.

Anne Edmond Pedersen har forklaret, at hun siden juli 2017 har haft stillingen som natkirkepræst og sognepræst ved Trinitatis Kirke. Hun har holdt en del natkirker.

Selv om præsentationen i annoncerne for natkirken med gratis entre og åbning af dørene minder om præsentationen af en koncert, orkestrerer hun som præst, hvad der foregår. Når ordet koncert er brugt i annoncen for arrangementet med Marc Facchini Duo den 8. maj 2018, er det brugt af en kirkekulturmedarbejder eller taget fra kunstnerens egen pressemeddelelse. Marc Facchini Duo har spillet i kirken to gange. Den 8. maj 2018 var den første gang. Hun begyndte gudstjenesten med at byde velkommen. Hun bruger ikke den traditionelle kirkelige hilsen, men siger bare: "Velkommen til natkirken." Hun husker ikke præcist,

hvad hun sagde den aften, men hun fortalte efter velkomsten, hvad det var ved Marc Facchinis musik, der havde fået hende til at invitere ham, og hun fremdrøg noget fra hans tekster.

Hun fortæller altid, hvordan kunstnerens tekster afspejler sig i kristendommen, f.eks. i Johannes Åbenbaring, når teksterne taler om de sidste tider. Hun taler altid om, hvordan man kan bruge det i dag. Hun fremdrager også, hvordan musikken er sat sammen. Derefter læser hun en bibeltekst og en bøn. Bønnen er et stemningsskabende element.

Den aften spillede Marc Facchini efter bønnen, og hun talte igen om, hvad de lige havde hørt. Til sidst var der bøn og velsignelse. Dette er den ene model. Hun forsøger at orkestrere, hvordan tilhørerne skal høre musikken og teksten. Først vurderer kirkekulturmedarbejderen, om materialet er i orden, og derefter vurderer hun selv, om det er i orden.

Den anden model indeholder en prædiken, som hun har forberedt. I den form er hun inde over musikerens forberedelse til aftenen. Der er skiftevis musik, oplæsning fra Bibelen og prædiken, som hun ikke kalder prædiken, men refleksion, fordi folk ikke er vant til sprogbrugen "prædiken." Hun genbruger temaer og formuleringer fra andre gudstjenester, som hun har holdt på søndage eller onsdage. Man kan bruge prædiken fra højmesse til natkirken. Hvis ikke musikken tjente formålet, som er forkyndelse, ville hun ikke tage det med. Hvis det, hun laver, ikke er forkyndelse, bliver hun afskediget. Natkirken er ikke en koncert med et stæk af kirke. Natkirken er en gudstjeneste, og musikken er ikke bare et pauseindslag.

En af hendes kæpheste er, at kristendom er et eksistentielt poetisk spejl, som hun gerne vil finde i tekster og musik, som musikeren har lavet uden forkyndelse for øje. For hende betyder det, at kristendommen er over det hele. Hendes rolle er at få det frem, og hun bruger det sådan. Hun siger til musikerne, at hun gerne vil vise dem, hvad hun får ud af deres tekster. Hun siger til musikerne, at de ikke skal sige noget undervejs, fordi hun kan skabe sammenhængen. Meget ofte hører hun fra musikerne og tilhørerne, at de har haft en sammenhængende oplevelse. Natkirken tager ikke entré, fordi der er tale om gudstjenester. Formålet er forkyndelse, uanset om folk måtte opfatte det som en gratis koncert. Ligeledes kan man gå til gudstjeneste uden at lytte efter, hvad præsten prædiker.

Kirken har rene koncerter, men ikke i natkirkens regi. Kirken betaler til Koda for koncerterne, som organisten står for. Præsten er ikke med i planlægningen af koncerterne, men præsten kan deltage i en koncert. Præstens funktion er at holde gudstjeneste. I foråret 2020 har hun planer om et arrangement med Sys Bjerre, der er begyndt at skrive salmer. Hun forestiller sig, at kirken skal betale

for det, som Sys Bjerre laver, men at der også skal være andagt. Bortset fra dette har hun ikke selv arrangeret noget, som kunne være koncertlignende.

Christian Monrad har forklaret, at han er præst ved Vor Frue Kirke. Først var han medhjælper ved kirken, og siden slutningen af 2011 har han arbejdet som præst i natkirken. Natkirken har et selvstændigt program. God Goes Deep og Chill Out med lyd og fortælling er programeksemples. God Goes Deep blev løbet over ende med alt for mange mennesker. Alle fredage er lavet over samme koncept, som drejer sig om mødet med den irrationelle gud. Herunder bruger man blandt andet musik.

Der er ingen regler for, hvilken slags musik man kan bruge i natkirken, men det er et meget lille udvalg, man kan bruge. Musikken skal være ambient, hvilket vil sige, at den skal bestå i lydflader. Han kender rummet efter 12 års ansættelse, og han ved, hvad der fungerer. Musikken skal være et baggrundstæppe og numinøs. Sange kan fungere.

Når han udvælger musik, taler han med dem, han har samarbejdet med gennem mange år, og som har været i kirken. Kirken får henvendelser fra nogle, der gerne vil spille, men det skal passe ind. Præstens rolle i natkirken drejer sig om det numinøse. Præsten kan placere sig forskellige steder i kirken, og præsten har en faciliterende rolle i forhold til andagtens præmis om, at man skal tænke på noget. De kirkelige skikke i natkirken er ikke så specifikt skåret som ved højmesse, men natkirken er en fejring og en henvendelse til Gud. Det er ikke gudstjenestens art, der gør det. Gudstjenesten er samlingens orden. Menigheden er gudstjenesten.

Hvis ikke natkirken var en gudstjeneste, men en koncert, ville han ikke beskæftige sig med det. Natkirken er mørket, fordybelsen, den røde farve og det irrationelle område, hvor følelserne er fremme. Efter at forkyndelse ikke længere sker i folkeskolen, og børnene ikke får en åndelig praksis, er man åndelig analfabet. Når man fysisk ligger på gulvet, bliver det en tilbedelse af Gud og en kropslig andagt. Hans job er en gudstjeneste på det eksperimenterende plan.

Natkirken er det åbne rum fra kl. 20 – 24. Først er der en times stilhed, hvilket mange efterspørger. Tidsrummet på 4 timer er stort. Man deltager et øjeblik og går ud igen. Fænomenet er velbeskrevet inden for de sidste 20 år. I udlandet praktiserer man det også. I udlandet er der efterspørgsel efter at lære om den nordiske måde.

Menighedsrådet og organisterne arrangerer kirkekoncerter. Hans eget arbejde er i et andet system, men natkirken har brug for menighedsrådets budget. Natkirken har torsdag en klassisk aften med nadverandagt. Fredag aften er et mere lettilgængeligt andagtsrum. Fredag aften slutter ofte af med oplæsning af bøn-

ner, Fadervor og velsignelsen. Søndag aften har forskellige ansigter med blandt andet Taizé, der er klosterinspireret andagt.

Anne Dorte Schwarz-Nielsen har forklaret, at hun er formand for menighedsrådet ved Københavns Domkirke. Hun har været medlem af menighedsrådet i over 20 år og formand i knap to år. Hun har fulgt natkirkens udvikling.

I Vor Frue Kirke holdes kirkekoncerter, som menighedsrådet i princippet står for, men i praksis er det organisten, som arrangerer kirkekoncerter. Præsten har ingen rolle ved en kirkekoncert.

Natkirken har et fast mønster. Hun opfatter det helt klart som en gudstjeneste. Menighedsrådet er ikke inde over. Præster er ansat til at varetage natkirken, og det er alene præsten, der kan holde gudstjenester. Hvis kirkerummet skal bruges til andet end gudstjenester, skal det forelægges for menighedsrådet, som kan give tilladelse. Natkirken er gudstjeneste. Det er "liquid church," hvor folk kan komme og gå, men det ændrer ikke ved, at det er gudstjeneste.

Præsterne er ikke ansat af menighedsrådet. Menighedsrådet kan indstille til Kirkeministeriet, hvem rådet gerne ser ansat som præst. Menighedsrådet og præsten kører parallelt og har forskellige kompetencer. Biskoppen har tilsynet med præsterne. Menighedsrådet kan indstille og klage til biskoppen f.eks. over indholdet af præstens forkyndelse. Biskoppen har kompetencen i forhold til præsten.

Vor Frue Kirke har en ordning, hvor sognet står for aflønning svarende til halvanden præstestilling. Man mente, at det var vigtigt at få gang i natkirken, og der kom en præst til det. Vor Frue Kirke ansatte en sognemedhjælper, som kunne tale med folk. Christian Monrad, der er teolog, startede som sognemedhjælper. Han blev ordineret som præst i et barselsvikariat, og da det var slut, blev hans tidligere medhjælperstilling konverteret til en præstestilling. Han er halvt aflønnet af stiftet og halvt af sognet. Menighedsrådet kan ansætte alle andre medarbejdergrupper end præster, som hører under Kirkeministeriet.

Vor Frue Kirke har aldrig betalt Koda for natkirken, fordi man opfatter det som gudstjenester. Koda har rettet henvendelse et par gange tidligere, og kirken har afvist Kodas krav med, at det var gudstjenester. Fra Kodas side er man aldrig gået videre med det før nu.

Rundt omkring i landet er mange natkirker kommet til i mindre skala end i København. Andre steder har man typisk natkirke en gang om måneden eller sjældnere, og måske har man ikke så lang åbningstid. Præsterne fra København rejser rundt i landet og fortæller, hvordan de har grebet natkirken an. Natkirken som gudstjenesteform vinder frem. Hun er ikke bekendt med, at andre kirker

har betalt for natkirken til Koda. Så vidt muligt aflønner Vor Frue Kirke musikerne, sådan at de ikke arbejder gratis.

Christian Arffmann har forklaret, at han er næstformand i Trinitas Kirkes Menighedsraad, hvor han har været medlem i 7 år. I øvrigt arbejder han i Folkekirkens mellemkirkelige Råd. Trinitatis Kirke har samme sondring som Vor Frue Kirke mellem gudstjenester og koncerter. I natkirken i Trinitatis Kirke er det altid natkirkepræsten, der bestemmer, i samarbejde med en kirkekulturmedarbejder. Anne Edmund Pedersen fik den kombinerede stilling som sognepræst og natkirkepræst, hvor 50 pct. af lønnen afholdes af stiftet. Stillingen er kvoteansat til at være 50 pct. natkirkepræst.

Han har altid opfattet natkirken som en gudstjeneste og aldrig som noget andet. Han er præstebarn. Han finder det rart at komme til gudstjeneste i natkirken, som taler mere til ham end de traditionelle gudstjenester. Stemningen i natkirken er andægtig og katedralpræget. Man ser på præsten og lytter til præsten. Han har været backstage med musikerne. Formålet med natkirken er at åbne kirken for alle. Man skal føle sig hjemme. Natkirken når disse mål.

Parternes synspunkter

Koda har i sit påstandsdokument anført følgende:

”Sagsøger gør gældende, at de musikarrangementer, som sagen handler om – dvs. de arrangementer, som de sagsøgte har afvist at betale Koda-vederlag for – ikke omfattes af undtagelsesbestemmelsen i ophavsretslovens § 21 om gudstjenester, og at de sagsøgte derfor skal betale de fakturaer, som påstandsbeløbene refererer til.

Koda har ikke juridisk grundlag for at kræve betaling af vederlag til de komponister, sangskrivere og musikforlæggere, som organisationen repræsenterer, hvis det pågældende arrangement omfattes af en undtagelse fra den ophavsretlige eneret. I ophavsretslovens § 21, stk. 2, findes der en undtagelse om ”gudstjenester”.

Ophavsretslovens § 21 har denne ordlyd (uddrag):

”Et udgivet værk, som ikke er et sceneværk eller et filmværk, må fremføres offentligt

1) ved lejligheder, hvor tilhørerne eller tilskuerne har adgang uden betaling, hvis fremførelsen ikke er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning, og hvis denne ikke finder sted i erhvervsøjemed, og 2) når fremførelsen sker til brug ved gudstjeneste [...].”

Andre former for kirkelige møder og samvær end gudstjenester falder ifølge lovmotiverne til ophavsretsloven uden for gudstjenestebegrebet og omfattes derfor af eneretten i ophavsretslovens § 2 og dermed af pligten til at betale Koda-vederlag. Lovmotiverne nævner, at "kirkekoncerter o.lign." ikke anses som gudstjenester.

Sagsøger gør gældende, at et centralt hensyn bag undtagelsesbestemmelsen er, at en eneret ville påvirke salmevalget, dvs. i valget mellem beskyttede salmer og salmer i public domain (hvor beskyttelsestiden er udløbet); dette realhensyn findes ikke i forhold til andet end egentlige gudstjenester. Dette fremgår af Kirkeministeriets høringssvar af 4. december 1990 på Ophavsretsudvalgets slutbetænkning (bilag 16) og af kulturministerens svar til Folketingets Kulturudvalg på udvalgets spørgsmål nr. 41 af 30. marts 1995 under folketingsbehandlingen af lovforslaget til en ny ophavsretslov (bilag 17). Hensynet er også direkte nævnt i 1995- lovbemærkningerne. Tilsvarende nævnes i ministerbrevet i bilag 21 "salmeprojekter". Dette peger i retning af, at hensigten med bestemmelsen i relation til folkekirken har været traditionelle gudstjenester, hvor musikanvendelsen primært er salmer fra salmebogen; ved de natkirkearrangementer, som denne sag handler om, er det ikke salmer, der synges.

Det gøres gældende, at den liturgiske karakter må være dominerende, for at et arrangement skal være omfattet af undtagelsesbestemmelsen.

Det gøres gældende, at de arrangementer, som denne sag vedrører, mere har karakter af kirkekoncerter og lignende end gudstjenester, og at undtagelsen derfor ikke finder anvendelse. Det gælder fx ved såkaldte musikgudstjenester, som ikke omfattes af undtagelsen.

Til støtte for anbringendet om, at gudstjenesteundtagelsen ikke finder anvendelse, henvises til de som bilag 3 og 4 fremlagte afgørelser eller udtalelser fra henholdsvis 6. december 1983 og 18. december 1984 fra Kirkeministeriet, hvorefter der fandtes at være tale om musikgudstjenester, som der skulle betales Koda-vederlag for.

Der henvises ligeledes til Kirkeministeriets cirkulærer af 22. januar 1979 og 5. januar 1981 (bilag 5 og 6); herefter skal der betales til Koda for "kirkekoncerter og lignende".

Det er ikke folkekirken selv, der kan fastlægge, hvad der skal forstås ved udtrykket "til brug ved gudstjeneste" i ophavsretslovens § 21; der er tale om et objektivi kriterium.

Hvad særligt angår bilag D bemærkes, at der her på s. 205 anvendes udtrykket "concerts" om arrangementer i natkirken.

Det gøres gældende, at de sagsøgte omtale af og selve forløbet ved de natkirkearrangementer, som sagen vedrører, viser, at der ikke er tale om gudstjenester. Der henvises til bilag 8, 10, 19, 24 og 25 (vedr. sagsøgte 1) og bilag 8a, 9a, 20 og 27 (vedr. sagsøgte 2). Dette vil blive nærmere belyst i vidneforklaringerne.

De i bilagene fremlagte prints viser, at arrangementerne i vid udstrækning markedsføres eller omtales som koncerter, ikke som gudstjenester. Der henvises bl.a. til bilag 9a (s. 1 og 3) og bilag 10. Det gøres gældende, at arrangørens måde at omtale eller markedsføre begivenheden har betydning for den retlige kvalifikation; når et arrangement ifølge kirkens egen beskrivelse beskrives som en koncert eller lignende, kan det allerede af den grund ikke være en gudstjeneste i § 21's forstand.

Hvis en kirke har et forløb over en aften, hvor der er skemalagt musik i en bestemt periode, bliver dette arrangement ikke en del af en gudstjeneste, selv om der før eller efter dette tidspunkt måtte være skemalagt en gudstjeneste. Undtagelsen i § 21 finder kun anvendelse, hvis musikfremførelsen udgør en integreret del af en gudstjeneste.

Det gøres gældende, at i tilfælde, hvor fremførelse af musik må anses at være det væsentlige ved arrangementet, jf. princippet i § 21, stk. 1, nr. 1, finder undtagelsen i stk. 1, nr. 2, ikke anvendelse.

Når musikken spiller en ikke uvæsentlig rolle ved arrangementet, og der ikke er tale om en gudstjeneste, gøres det gældende, at heller ikke undtagelsen i § 21, stk. 1, nr. 1, finder anvendelse. Denne omfatter på kirkeområdet kirkelige handlinger, dvs. dåb, konfirmation, bryllup og begravelse.

I lovmotiverne til ophavsretsloven udtales det, at bestemmelserne i lovens kap. 2 må opfattes som undtagelsesbestemmelser; det fremgår, at de skal betragtes som "afgrænsede undtagelser" fra eneretten efter § 2, og at de "derfor i tvivlstilfælde [bør] fortolkes på en sådan måde, at de formål, de tjener, virkelig kan ske fyldest, men på den anden side heller ikke længere". Motivudtalelsen lægger op til en restriktiv fortolkning af kap. 2-bestemmelserne, bl.a. § 21.

Fortolkning af Danmarks internationale konventionsforpligtelser på ophavsretsområdet peger på en snæver fortolkning af gudstjenesteundtagelsen i ophavsretsloven. Det samme gælder EU-forpligtelserne.

Sagsøgte har bevisbyrden for, at betingelserne for, at bestemmelsen i ophavsretslovens § 21 finder anvendelse i dette konkrete tilfælde, er opfyldt. Der må kræves en klar hjemmel i § 21 til at undtage brugen fra rettighedshavernes krav på vederlag for offentlig fremførelse; den findes ikke at være til stede i denne sag.

Den frivillige betalingsordning i perioden 1996-2006, jf. bilag 2, viser, at der også kan betales vederlag for egentlige gudstjenester og kirkelige handlinger, men denne sag omhandler koncerter m.v., som faldt uden for betalingsordningen.

På grund af det opkrævningsprincip, der kaldes blankolicens, skal blot ét værk ved en fremførelse omfattes af vederlagspligten, før kunden skal betale vederlag for musikbrugen.

For en ordens skyld bemærkes, at Koda også er berettiget til at opkræve vederlag for arrangementer, hvor en komponist, der er medlem af Koda, fremfører egne musikværker; det fremgår af Koda's medlemsvilkår (bilag 18). ..."

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirke har i sit påstandsdokument anført følgende:

"Det gøres overordnet gældende, at arrangementerne i regi af Natkirken i Domkirken og Trinitatis Kirke er gudstjenester, hvorfor brugen af musik ved disse arrangementer er undtaget fra ophavsretlig beskyttelse og dermed betalingspligt i forhold til sagsøger på komponisters og tekstforfatteres vegne, jf. ophavsretslovens § 21, stk. 1, nr. 2.

Gudstjenesteundtagelsen i ophavsretslovens § 21, stk. 1, nr. 2

Gudstjenesteundtagelsen i Ophavsretslovens § 21, stk. 1, nr. 2, kan ikke begrænses til den traditionelle højmesse i Den Danske Folkekirke. Begrebet er bredere. I lovmotiverne af 1995 (FT 1994/95 Tillæg Asp. 1355) blev udtrykket "gudstjeneste" præciseret således:

"Udtrykket "gudstjeneste" omfatter ikke alene religionsudøvelse inden for Folkekirken, men også i andre trossamfund, hvor der i en tilsvarende organiseret form sker religiøse handlinger i overensstemmelse med trossamfundets ritualer. Andre former for kirkelige møder og samvær falder uden for gudstjenestebegrebet. Fremførelse af beskyttede værker vil dog i disse tilfælde normalt falde ind under bestemmelsen om fri gengivelse i stk. 1, nr. 1. Kirkekoncerter o. lign. er heller ikke at anse som gudstjenester efter stk. 1, nr. 2 ..."

Undtagelsen for fremførelser "til brug for gudstjenester" gælder altså ikke alene for gudstjenester i Folkekirken, men for alle gudstjenester i alle trossamfund. Allerede det forhold udelukker, at fortolkningen af undtagelsen kan bygge på indholdet af den i Folkekirken benyttede salmebog.

Det er umuligt at afgrænse begrebet gudstjeneste uden at tage udgangspunkt i pågældendes trossamfunds egen forståelse af, hvilke aktiviteter, der er gudstjenester modsat f.eks. blotte møder og samvær mellem dets medlemmer. Det er klart, at såvel Folkekirken som andre trossamfund kan have en række forskellige ritualer, og at nye ritualer kan vinde indpas og ritualer udvikles over tid. Det må bero på de enkelte trossamfunds lære og praksis, hvad der falder inden for og uden for begrebet gudstjeneste.

Musikomfangets manglende betydning

Gudstjenesteundtagelsen kan ikke begrænses til, at der højst må være musik en vis del af tiden. Det er der ingen støtte for. Også meget traditionelle gudstjenester i Folkekirken kan have en betydelig andel af sang og musik. Således vil den typiske juleaftensgudstjeneste typisk indeholde adskillige salmer. At disse ikke længere er ophavsretligt beskyttet er en anden sag. Også f.eks. gospelgudstjenester, hvor musikken indgår som en meget markant del, er ganske utvivlsomt gudstjenester.

Man kan ikke sondre meningsfuldt mellem på den ene side "selve gudstjenesten" og på den anden side musikken som noget derfra forskelligt. Allerede i Christian den V's Danske Lov 2-4-4 var det foreskrevet, at der skulle indgå sang i gudstjenesten. Musikken er en integreret del af gudstjenesten. Ikke en slags indlagte musikpauser i denne.

Dette fremgår også af rapporten "Gudstjeneste - Om gudstjenestelivet i Den Danske Folkekirke" fra 2019, som er udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af de danske biskopper, jf. ekstraktens s. 270 (herefter "biskoppernes rapport"):

"Musikken er en integreret del af gudstjenesten. Musikken er ikke udsmykning eller event, men er med til at gøre gudstjenesten til et klangrum for evangeliet."

Det bestrides i den forbindelse, at musikgudstjenester ikke skulle være omfattet af gudstjenesteundtagelsen.

Det fremgår da heller ikke af hverken lovens ordlyd eller af lovmotiverne, at musikgudstjenester falder uden for gudstjenesteundtagelsen.

Herunder bestrides Kirkeministeriets to afgørelser fra 1983 og 1984 ..., hvor Kirkeministeriet fandt, at musikgudstjenester ikke var omfattet af gudstjenesteundtagelsen.

Kirkeministeriet opsagde i 2006 en aftale med KODA om en fast, samlet betaling under henvisning til, at musikbenyttelsen ved gudstjenester er fri, og at der betales separat for "kirkekoncerter og lignende", jf. ekstraktens s. 85.

Det er givet, at ministeriet da var bekendt med, at nye musikformer da havde vundet betydeligt indpas, herunder havde man givetvis kendskab til musikgudstjenester, som KODA anså for ikke at være omfattet af undtagelsesreglen. Ministeriet må således - med rette - have forladt den opfattelse, at musikgudstjenester ikke var omfattet af friheden for gudstjenester. Opfattelsen må anses urigtig også i 1983 og 1984.

Først med denne sag synes KODA på ny at have hævdet og fastholdt det standpunkt, at musikgudstjenester ikke er gudstjenester i ophavsretslovens forstand.

Begrebet gudstjeneste inden for Den Danske folkekirke

Den Danske Folkekirke er organisatorisk inddelt i godt 2.200 sogne hver med mindst en og typisk kun en sognekirke. Typisk har hvert sogn sit menighedsråd (en mindre del af menighedsrådene er fælles for flere sogne). Sognene hører under provstier, hvoraf der er godt 100, således at et provsti typisk omfatter en snes sogne. Over provstierne er der 10 stifter, hver ledet af en biskop. Endelig har vi Kirkeministeriet.

Det er klart, at ikke enhver aktivitet, der foregår i en kirke i folkekirken, er en gudstjeneste. Omvendt kan en gudstjeneste foregå uden for kirkebygningen.

Ved de faste (ordinære) gudstjenester på søn- og helligdage forrettes gudstjenesten som højmesse. Den Danske folkekirke giver ikke megen mulighed for valgfrihed ved udformningen af ordinære gudstjenester. Den enkelte sognepræst forestår gudstjenesterne og skal følge den autoriserede liturgi, medmindre menighedsrådet og biskoppen godkender en afvigelse, jf. menighedsrådslovens § 38.

Præsten har imidlertid en betydelig frihed ved tilrettelæggelsen af andre (ekstraordinære) gudstjenester. Her er der ingen autoriserede liturgier, blot vejledninger. Præsten er fri til at foretage afvigelser fra gudstjenestens sædvanlige form uden at skulle indhente tilladelse fra menighedsrådet eller biskoppen.

Præsten er i øvrigt uafhængig af menighedsrådet ”i udøvelsen af sin pastorale forpligtelse, herunder sin forkyndelse, sin sjælesorg og sin undervisning”, jf. menighedsrådslovens § 37.

Ved ekstraordinære gudstjenester har der siden sidst i tresserne udviklet sig gudstjenesteformer med en mere eksperimentel og varierende liturgi. Gudstjenestelivet er i stadig forandring, og gudstjenesten tager farve af samfundsudviklingen, jf. biskoppernes rapport, ekstraktens s. 235 ff.

Blandt de eksperimenterende gudstjenester har nogle opnået deres egen typebetegnelse som f.eks. børnegudstjenester og musikgudstjenester. Natkirken i Trinitatis Kirke og Domkirken afholder netop musikgudstjenester. De er gudstjenester i såvel ophavsretlig og anden retlig forstand, herunder den for folkekirken gældende regulering.

Musikgudstjenester er meget udbredte over hele landet, navnlig i de større byer. Hvis man googler ordet fremkommer over 54.000 hits. Se hertil ekstraktens s. 226-229, som viser de fire første siders links ved sådan søgning.

Sondringen mellem de ordinære gudstjenester og andre/ekstraordinære gudstjenester og de store forskelle, der kan være mellem disse, fremgår af notatet ”Kortlægning af den nuværende opgavefordeling i folkekirken”, jf. ekstraktens s. 67-70, og biskoppernes rapport, jf. ekstraktens s. 281, samt kommissoriet bag biskoppernes rapport, jf. ekstraktens s. 122-125.

Sondringen mellem kirkekoncerter og musikgudstjenester

Kirkebygninger benyttes i ret vidt omfang til kirkekoncerter, hvor der drages fordel af kirkens akustik, stemningsfuldhed og evt. dens orgel. Kirkekoncerter er ikke gudstjenester og er således ikke omfattet af gudstjenesteundtagelsen i OHL § 21, stk. 1, nr. 2.

Det må som nævnt bero på de enkelte trossamfunds lære og praksis, hvad der falder inden for og uden for begrebet gudstjeneste. Lige netop for Folkekirkens vedkommende gælder der det særlige, at dens forhold er lovreguleret, herunder med en klar sondring mellem præstens og menighedsrådets kompetencer. De i retssagerne omhandlede arrangementer er gudstjenester, som præsten står for, modsat kirkekoncerter, som menighedsrådet står for.

Efter lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m. § 5, stk. 1 kan menighedsrådet godkende, at kirken anvendes ”til andre kirkelige

formål end gudstjenester og kirkelige handlinger". Der gælder dog den begrænsning at anvendelse til "kirkekoncerter, opførelse af kirkespil og lignende" kræver tilladelse også fra biskoppen, hvis et mindretal (uanset hvor lille) i menighedsrådet forlanger det.

Reglen i stk. 1 sonderer således mellem gudstjenester - herunder musikgudstjenester - og kirkekoncerter (af kirkelig karakter).

Efter lovens § 5, stk. 2, skal biskoppen altid godkende, at menighedsrådet stiller kirken til rådighed for ikke kirkelige formål.

Efter lovens § 5, stk. 3, har præster ret til at bruge de kirker, de er ansat ved, til gudstjenester, kirkelige handlinger og kirkelige møder. Dog kan biskoppen efter forhandling med menighedsråd og præster fastsætte nærmere regler herfor (lov om medlemskab af folkekirken m.v. § 9).

Der er således den grundlæggende forskel mellem musikgudstjenester og kirkekoncerter, at det er præsten, der har ansvar for afviklingen af musikgudstjenester, mens det er menighedsrådet, der har ansvaret for afviklingen af kirkekoncerter.

De omstridte natkirkearrangementer i Domkirken og Trinitatis Kirke udgør gudstjenester

De omstridte natkirkearrangementer er alle gudstjenester. Som ikke faste, men ekstraordinære, har de ikke skullet afholdes efter højmessens liturgi. Men det fratager dem ikke karakteren af gudstjeneste.

Gudstjenesterne i Natkirken ledes af en præst som en del af dennes virke som præst. Præsten deltager i hele arrangementet og har ansvaret for afviklingen og ledelsen af alle medvirkende og er uafhængig af menighedsrådet. Der er præster, der er ansat - som led i den overordnede planlægning på biskopniveau af gudstjenesteudbuddet - netop til Natkirken.

Der henvises til Trinitatis Kirkes seneste stillingsopslag efter en præst, der både skal være sognepræst og natkirkepræst og i sidstnævnte egenkab skal forestå musikgudstjenester, jf. ekstraktens s. 126. Om Natkirken i Trinitatis Kirke henvises endvidere til kirkens hjemmeside, jf. ekstraktens s. 223-225, hvor det blandt andet fremgår, at der ved natkirkearrangementer er tid til samtaler med præsten.

Natkirken sigter til ved andre liturgiske virkemidler at tiltrække mennesker til gudstjenesten, som ellers ikke eller kun sjældent deltager i højmassen og dens fællesskab.

Natkirken i Domkirken i København er udførligt omtalt i en evalueringsrapport "I aften er jeg sammen med en engel ..." fra 2003, der i uddrag findes i ekstraktens s. 52-65. Aktiviteten i Natkirken i Trinitatis Kirke er tilsvarende. På ekstraktens s. 63-65 gengives en samtale med den daværende biskop over Københavns Stift Erik Norman Svendsen, hvor biskoppen klart og instruktivt redegør for, at Natkirkens gudstjenester, trods deres umiddelbart store forskel fra højmesse, virkelig er gudstjenester. ... I uddraget udtrykker daværende biskop blandt andet:

"De enkelte elementer i Natkirkens forløb har solid rod i kristen og luthersk tradition. Der er ikke tale om nye påfund, men om udtryksformer, der for de flestes vedkommende er hentet i traditionen. Og der er ingen af de væsentlige elementer i den lutherske gudstjenesteforståelse, der er ladt ude. Ordets forkyndelse er til stede i brugen af bibeltekster, i spotlight og bibelklamning og ved andagterne. Nadveren fejres ikke hver gang (hvad der jo heller ikke er noget luthersk krav om!), men er en del af torsdagsforløbet. (...)"

Ikke alene de præster, der har medvirket ved arrangementerne, opfatter dem som gudstjenester. Opfattelsen deles af menighedsrådet og provsten.

Opfattelsen deles endvidere i andre protestantiske lande. Et af Domkirkens tilbagevendende natkirkearrangementer kaldes "God Goes Deep", jf. ekstraktens s. 86ff. I den tysk-engelske bog "Europäischer Gottesdienstatlas" (= Europisk gudstjenesteatlas) "European Atlas of Liturgy" (= Europæisk liturgisk atlas) er gudstjenesteformen "God Goes Deep" udførligt beskrevet i afsnittet med "Examples of Good Practise/Beispiele Guter Praxis" (= Eksempler på god praksis). Det er således en gudstjenesteform, der nyder anseelse i andre protestantiske lande. Uddrag af bogen findes i ekstraktens s. 71-84. ..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Det følger af ophavsretslovens §§ 2 og 21, at ophavsmandens eneret til at råde over et musikværk er begrænset, sådan at offentlig fremførelse frit kan ske under gudstjenester og ved foranstaltninger, hvor fremførelsen af værket ikke er det væsentlige, og hvortil tilhørerne har fri adgang.

Af de særlige bemærkninger til ophavsretslovens § 21, som trådte i kraft ved L 1995 395 den 1. juli 1995, fremgår blandt andet:

”Fra Kirkeministeriets side forudses det, at en pligt til at betale KODA-vederlag for fremførelse af beskyttet musik vil påvirke salme- og melodivalget ved gudstjenester, hvilket man finder principielt uheldigt.

...

Udtrykket ”gudstjeneste” omfatter ikke alene religionsudøvelse inden for Folkekirken, men også i andre trossamfund, hvor der i en tilsvarende organiseret form sker religiøse handlinger i overensstemmelse med trossamfundets ritualer. Andre former for kirkelige møder og samvær falder uden for gudstjeneste-begrebet. Fremførelse af beskyttede værker vil dog i disse tilfælde normalt falde ind under bestemmelsen om fri gengivelse i stk. 1, nr. 1. Kirkekoncerter o.lign. er heller ikke at anse som gudstjenester efter stk. 1, nr. 2. Sådanne koncerter vil heller ikke være omfattet af stk. 1, nr. 1, da musikfremførelsen er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning. I sådanne tilfælde skal der indhentes tilladelse fra KODA til musikfremførelsen. ...”

Retten lægger til grund, at natkirken i Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirke i det væsentlige har haft uændret form siden 2015.

Efter bevisførelsen, herunder navnlig kirkernes annoncering af natkirkearrangementerne og forklaringerne fra Jens Carlsen, Joy Caroline Morgan og Sarah Cipa Møller Pape, lægger retten til grund, at natkirkens arrangementer har koncertlignende karakter.

I Vor Frue Kirke har præsten i nogle tilfælde introduceret kunstneren, og typisk har der været et liturgisk indslag med bøn som afslutning. I Trinitatis Kirke har der været liturgiske indslag med bøn og nadver mellem to musikalske indslag. Efter Anne Edmond Pedersens forklaring lægger retten til grund, at hun som præst i Trinitatis Kirke har introduceret kunstnerens tekster og musik, og at hun efter de musikalske indslag har talt herover. Ifølge hendes forklaring har hun ved nogle natkirkearrangementer holdt prædikener.

Efter en samlet vurdering finder retten, at det væsentlige ved natkirkearrangementerne er musikken, og at arrangementerne i ophavsretslovens forstand ikke kan anses som gudstjenester, hvor religiøse handlinger eller ritualer er det væsentlige. Forklaringerne fra kirkernes repræsentanter og ansatte kan ikke føre til andet resultat, da retten ikke ved forklaringerne finder det bevist, at konkrete arrangementer, som Koda har krævet vederlag for, har haft en sådan gudstjenstlig karakter.

Natkirkearrangementerne er derfor ikke omfattet af undtagelsesbestemmelsen i ophavsretslovens § 21, stk. 1, nr. 2, om offentlig fremførelse af musik under gudstjenester.

Kodas påstande tages herefter til følge.

Efter sagernes udfald skal Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirkes Menighedsraad betale sagens omkostninger til Koda, herunder 50.000 kr. til dækning af advokatudgifter. Da sagerne har været forhandlet sammen, finder retten, at kirkerne skal hæfte solidarisk for dette beløb. Derudover skal Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke betale 500 kr. og Trinitatis Kirkes Menighedsraad 1.700 kr. til Koda til dækning af retsafgift. Retten har ved omkostningsfastsættelsen taget udgangspunkt i de vejledende salærtakster for proceduresager i forhold til sagernes økonomiske værdi. Retten har taget hensyn til sagernes karakter og forløb, herunder hovedforhandlingens varighed af næsten to retsdage. Koda er ikke momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke skal til Koda betale 27.479,06 kr. med procesrente fra den 20. september 2018 af 22.756,66 kr. og af 4.722,40 kr. fra den 23. maj 2019, til betaling sker.

Trinitatis Kirkes Menighedsraad skal til Koda betale 52.007,61 kr. med procesrente fra den 20. september 2018 af 46.812,97 kr. og af 5.194,64 kr. fra den 23. maj 2019, til betaling sker.

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke og Trinitatis Kirkes Menighedsraad skal til Koda betale sagsomkostninger med 50.000 kr.

Københavns Domkirke - Vor Frue Kirke skal til Koda betale sagsomkostninger med 500 kr.

Trinitatis Kirkes Menighedsraad skal til Koda betale sagsomkostninger med 1.700 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

Vejledning

Retten har afsagt dom i sagen.

Hvis du er utilfreds med afgørelsen, kan du som udgangspunkt anke dommen til landsretten. Hvis du kun er utilfreds med dommens afgørelse om sagsomkostninger, kan du kære denne del af afgørelsen til landsretten.

Ikke alle afgørelser kan ankes eller kæres

Dommen kan kun ankes, hvis forskellen mellem byrettens dom og det resultat, du ønsker at opnå i landsretten, er over 20.000 kr. Hvis forskellen er mindre, skal du have tilladelse fra Procesbevillingsnævnet for at anke.

Landsretten kan afvise at behandle en ankesag, hvis landsretten vurderer, at der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald i landsretten.

Du kan kun kære afgørelser om sagsomkostninger, hvis omkostningsbeløbet er fastsat til mere end 20.000 kr., eller hvis retten har bestemt, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger, og du kræver, at modparten skal betale mere end 20.000 kr. I andre situationer kan omkostningsafgørelsen kun kæres, hvis du får tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Frister for at anke og kære

Fristen for at anke er 4 uger fra dommens afsigelse. Hvis du ikke kan anke uden en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger.

Fristen for at kære omkostningsafgørelsen er 2 uger fra dommens afsigelse. Hvis du ikke kan kære afgørelsen uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger.

Sådan gør du, hvis du vil anke eller kære

Du kan anke dommen på minretssag.dk ved at trykke på knappen "Opret appel" og derefter vælge "Anke" og følge vejledningen der. Hvis du vil kære omkostningsafgørelsen, skal du vælge "Kære" og følge vejledningen der.

Hvis du ønsker at søge tilladelse til anke eller kære hos Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere din ansøgning til Procesbevillingsnævnet. Du kan ikke indle-

vere ansøgningen på minretssag.dk. Du kan få mere vejledning om, hvordan du søger tilladelse hos Procesbevillingsnævnet på domstol.dk.

Du kan få mere vejledning blandt andet om retsafgift på domstol.dk.

Publiceret til portalen d. 14-01-2020 kl. 13:00

Modtagere: Advokat (H) Peter Schønning, Sagsøger KODA, Sagsøgte
TRINITATIS KIRKES MENIGHEDSRAAD, Advokat (H) Eigil Lego Andersen